

Skwierczyński, Krzysztof

„Gender and difference in the middle ages”, wyd. Sharon Farmer, Carol Braun Pasternack, Minneapolis-London 2003 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 95/2, 286

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

kającym z tradycji śródziemnomorskich) i barbarzyńskim pojmowaniem pokrewieństwa. Właśnie skomplikowanemu systemowi pokrewieństwa poświęcił badacz najwięcej uwagi, gdyż według niego najważniejszą, najczęściej dyskutowaną i najbardziej kontrowersyjną kwestią w interesującym nas okresie była sprawa związków kazirodczych.

Prawo kościelne zakazywało takich związków aż do siódmego stopnia pokrewieństwa, dopiero Sobór Laterański IV ograniczył w 1215 r. ten zakaz do czterech stopni. Poly uważa, że to właśnie barbarzyńskie, germańskie, szeroko rozbudowane grupy krewniacze miały zasadniczy wpływ na tak restrykcyjną politykę Kościoła. Dopiero gdy z biegiem czasu, od ok. końca XI stulecia, problem cielesności i seksualności przestał być przez Kościół demonizowany, pewnemu rozluźnieniu uległy też normy regulujące kwestie kazirodztwa. Przy okazji autor wskazuje także na ewentualne motywy finansowe, które kierowały Kościołem — za odpowiednią opłatą można było wszak uzyskać dyspensę na ślub ze spokrewnioną osobą.

W wieku XII Europa Zachodnia mogła wrócić już do dziedzictwa starożytnego; można było mówić i pisać już nie tylko o miłości do Boga, lecz także o miłości do kobiety.

K. S.

Gender and Difference in the Middle Ages (Medieval Cultures, 32), wyd. Sharon F a r m e r, Carol Braun P a s t e r n a c k, University of Minnesota Press, Minneapolis–London 2003, s. 354.

Nieufnego amerykańskim *gender studies* czytelnika zniechęcić może do lektury prezentowanej książki manifest programowy Sharon F a r m e r: *The essays in this volume take seriously the variety of recent theoretical stances that have compelled feminists to consider not only the fluidity and multiplicity of gendered identities but also the ways in which gendered constructs interact with other categories of difference* („Introduction”, s. 1X). Co więcej, najbardziej odpowiednie do podobnych poszukiwań mają być zdaniem wydawcy feministki badające przeszłość z perspektywy społeczeństw wielorasowych i postkolonialnych. Podobne założenia ideologiczne i metodologiczne nie umniejszają jednak w żadnym stopniu znaczenia omawianego zbioru studiów; lektura artykułów pozwala lepiej zrozumieć, jak bardzo pozycja płci w danym społeczeństwie uzależniona była od innych kategorii różnicujących, takich jak religia, etnos, pozycja społeczna, seksualność itp.

Rozprawy zostały zebrane w trzech częściach, pierwsza z nich („Differing Cultures, Differing Possibilities”) przynosi rozważania nad rolą płci w różnych kulturach: żydowskiej, muzułmańskiej, bizantyńskiej i germańskiej. Pierwotnie tom miał zawierać kolejne trzy części, dotyczące chrześcijańskiego Zachodu, a zajmujące się różnicami pozycji kobiet i mężczyzn w związku z ich statusem społecznym, różnicami religijnymi oraz seksualnością. Ostatecznie jednak prace zostały zgrupowane w dwóch sekcjach: „Discourses of Domination” (dominacja pewnych grup społecznych nad innymi) oraz „Individual Choices, Strategies of Resistance” (niekonwencjonalne zachowania i poglądy jednostek, protest wobec powszechnie panujących zasad i reguł).

Jak każdy zbiór różnorodnych studiów, także i prezentowana książka nie przynosi kompleksowych, modelowych odpowiedzi na postawione przez wydawców założenia. Różnorodność podjętej problematyki (np. transwestytm w średniowiecznym Bagdadzie, pozycja kastratów w społeczeństwie bizantyńskim, związki homoerotyczne rycerzy w dwunastowiecznej Francji, kobiecy homoseksualizm w germańskiej kulturze średniowiecznej) stanowić może jednak z pewnością punkt wyjścia do dalszych szczegółowych badań.

K. S.